

Historia

Nykyinen Tšekki koostuu useammasta eri historiallisesta alueesta, eli Böömistä, Määristä ja Sleesian eteläosasta. Tšekkien ruhtinaiden dynastia alkaa historian hämäristä, mutta Böömin kuninkaan arvonimen saivat ensimmäisinä Vratislav II (1085) ja Vladislav II (1158), perinnöllinen arvonimestä tuli Ottokar I Přemyslista (1198) alkaen. Ottokar II Přemyslin (kuningas 1253–1278) aikana valtakunta oli laaja, ja käsitti muun muassa myös nykyiseen Itävaltaan kuuluvista maakunnista suuren osan. 1200-luvulla alueelle alkoi muuttaa saksalaisia ja mongolit hyökkäsivät sinne 1241. Vuonna 1346 kuninkuuden peri Kaarle, josta sittemmin järjestysnumerolla IV tuli myös keisari. Hän perusti Keski-Euroopan ensimmäisen yliopiston Prahaan.

Jan Hus oli ensimmäisiä uskonpuhdistajia ja myöhemmin hänet poltettiin roviolla. Kun paavi julisti ristiretken harhaoppisuutta vastaan, hussilaiset nousivat kapinaan hussilaissodissa. Böömissä vahvistetaan uskonnonvapaus 1436, mutta vain lyhyeksi aikaa.

Tšekistä tuli vuonna 1526 lopullisesti Habsburg-suvun maita. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Itävallan Tšekin kuningaskunnasta ja Unkarin slovakialaisista ja muista alueista muodostetaan uusi Tšekkoslovakian valtio, jonka pääkaupungiksi tuli Praha.

Ennen toista maailmansotaa Saksa sai Tšekkoslovakialta saksalaisten asuttamat niin sanotut sudeettialueet. Pian tämän jälkeen Saksa miehitti jäljelle jääneen Tšekkoslovakian ja muodosti tšekkien asuinalueesta Böömin-Määrin valtakunnanprotektoraatin, joka oli Saksan hallinnon alainen.

Sodan jälkeen Neuvostoliitto teki maasta kommunistisen satelliittivaltion. Tšekkosloveniassa oli kansannousu keväällä 1968 (*Prahan kevät*), jonka Neuvostoliitto rusensi.

1. tammikuuta 1993 Tšekkoslovakia jakautui rauhanomaisesti Tšekkiin ja Slovakiaan. Tšekki on yksi niistä kymmenestä valtiosta, jotka liittyivät Euroopan unioniin 1. toukokuuta 2004.

esihistoria	prehistorie	porvaristo	měšťanstvo
kivikausi	doba kamenná	talonpojat	rolníci
pronssikausi	d. bronzová	alamainen	poddaný
rautakausi	d. železná	maaorja	nevolník
keskiaika	středověk	orja	otrok
menneisyys / mennyt aika	minulost	arvonimi	titul
keräily	sběr	perinnöllinen	dědičný
metsästy	lov	ruhtinas	kníže
kalastus	rybolov	kreivi	hrabě
maanviljely	zemědělství	kaupunkivaltio	městský stát
karjatalous	rolnictví	kuningaskunta	království
vaihtokauppa	směnný obchod	keisarikunta	císařství
käsitéollisuus	ruční výroba	siirtomaa	kolonie
katovuosi	neúrodný rok	ristiretki	křížová výprava
nälänhätä	hladomor	kansainvaellus	stěhování národů
kulkutauti	epidemie	uudisasukas	kolonista
mustasurma	černá smrt	siirtolainen	emigrant
rutto	mor	ajanlasku	letopočet
heimosota	kmenová válka	ruuti	střelný prach
sisällissota	občanská v.	kirjapaino	knihtisk
vapaussota	osvobozovací v.	höyrykone	parní stroj
talvisota	zimní v.	karkausvuosi	přechodný rok
jatkosota	pokračovací v.	rusentaa	rozdrtit
maailmansota	světová v.	liittyä	připojit se
harhaoppisuus	hereze	miehittää	obsadit
uskonpuhdistus	reformace	hyökätä	zaútočit, napadnout
sääty	stav		
aatelisto	aristokracie		
papisto	duchovenstvo		